

BÁO CÁO TUẦN TRA SMART

tại Vườn Quốc Gia Chư Yang Sin

VỀ WILDACT

WildAct là một tổ chức phi lợi nhuận về bảo tồn động vật hoang dã tại Việt Nam, được thành lập vào năm 2015. Mục tiêu của chúng tôi là bảo vệ các loài động vật hoang dã và các hệ sinh thái nguy cấp bằng cách trao quyền cho cộng đồng thông qua các hoạt động giáo dục, thực hành bền vững và nỗ lực bảo tồn sáng tạo. Chúng tôi hướng tới một tương lai bền vững cho hành tinh của chúng ta.

www.wildact-vn.org

26, TT26, Khu Đô Thị Văn Phú
Hà Đông, Hà Nội,
Việt Nam.

Gợi ý trích nguồn:

Q, Pham., Nguyen, T. 2024. SMART
Patroling in Chu Yang Sin National Park.
WildAct. Hanoi, Vietnam.

TÓM TẮT

Vườn quốc gia Chư Yang Sin (VQG CYS) là một trong những khu vực ưu tiên cao về các loài động vật có vú đặc hữu tại Việt Nam. Tuy nhiên, các loài đặc hữu và hệ sinh thái đang bị đe dọa bởi nạn săn bắt trái phép. Nỗ lực bảo tồn tại chỗ bị cản trở bởi các cuộc chạm trán nguy hiểm với thợ săn hung hãn, các cán bộ kiểm lâm còn thiếu thiết bị và năng lực để đối phó với nhiều trường hợp hiểm nguy. VQG CYS có diện tích lên đến gần 60.000 ha rừng, tuy nhiên chỉ có khoảng 100 kiểm lâm để bảo vệ khối rừng già lớn nhất ở dãy Nam Trường Sơn.

Vào tháng 5 năm 2023, với sự hợp tác và hỗ trợ cùng với VQG CYS, chúng tôi đã thành lập Đội Bảo tồn Cộng đồng (CCT), nhằm tăng cường khả năng thực thi pháp luật của vườn. Đội đã

áp dụng ứng dụng Bảo tồn SMART để lên kế hoạch, thực thi và quản lý các chuyến tuần tra hàng tháng.

Kết quả trong báo cáo trình bày nỗ lực của đội CCT từ ngày 1 tháng 5 năm 2023 đến ngày 31 tháng 5 năm 2024. Dữ liệu của chúng tôi cho thấy 3.365 bẫy và 165 trại săn bắt trái phép đã được CCT phát hiện và loại bỏ.

GIỚI THIỆU

Vườn quốc gia Chư Yang Sin (VQG CYS) là một trong những khối rừng lớn nhất trong khu vực sinh thái Trường Sơn. Đây là khu vực ưu tiên cao cho các loài động vật có vú đặc hữu và là một trong số ít nơi tại Việt Nam có loài Mang lớn (*Muntiacus vuquangensis* - CR) và Gà lôi lam mào trắng (*Rheinardia ocellata* - CR) ở mức cực kỳ nguy cấp, loài Cây văn bắc (*Chrotogale owstoni* - EN) và loài Thỏ văn Trường Sơn (*Nesolagus timminsi* - EN) ở mức nguy cấp.

Năm 2022, khảo sát về mối đe dọa lên hệ sinh thái của VQG CYS đã phát hiện mật độ bẫy cao (6,32 bẫy/km²). Trước đó, viện nghiên cứu IZW cũng đã ghi nhận bức ảnh chụp một cá thể gấu chó bị dính bẫy

đây tại VQG Bidou-Núi Bà cho thấy tình trạng bẫy bắt nghiêm trọng là một mối đe dọa lớn tại khu vực cao nguyên Langbiang. Điều này nhấn mạnh nhu cầu cấp bách trong việc giảm áp lực săn bắt để đảm bảo sự tồn tại của các loài được nhắc đến ở trên.

Đây là bước đầu tiên trong cam kết dài hạn của WildAct đối với Vườn quốc gia Chư Yang Sin nhằm tăng cường nỗ lực thực thi pháp luật. Báo cáo này nhằm mục đích chia sẻ các thông tin sau:

Áp dụng phần mềm bảo tồn SMART

tại VQG Chư Yang Sin để lên kế hoạch, thực thi và quản lý các hoạt động tuần tra hiệu quả hơn

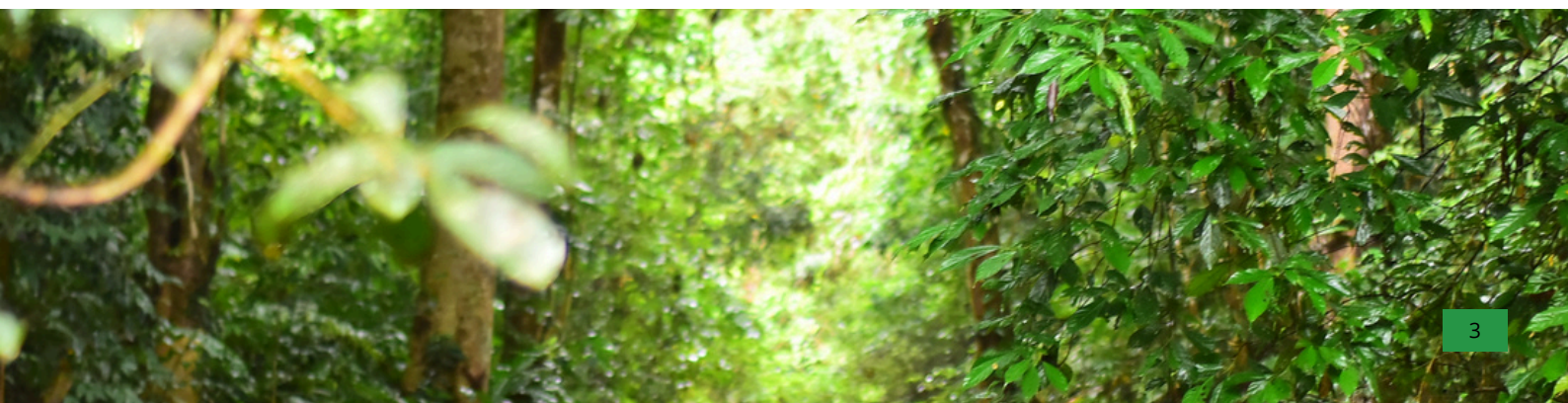
Nhận diện điểm nóng săn bắt

lồng ghép với thông tin về điểm nóng đa dạng sinh học để hỗ trợ VQG thiết kế khu vực Zero-poaching

Chia sẻ thông tin

đến các bên liên quan nhằm thiết kế và thực hiện những hoạt động bảo tồn thiết thực trong tương lai.

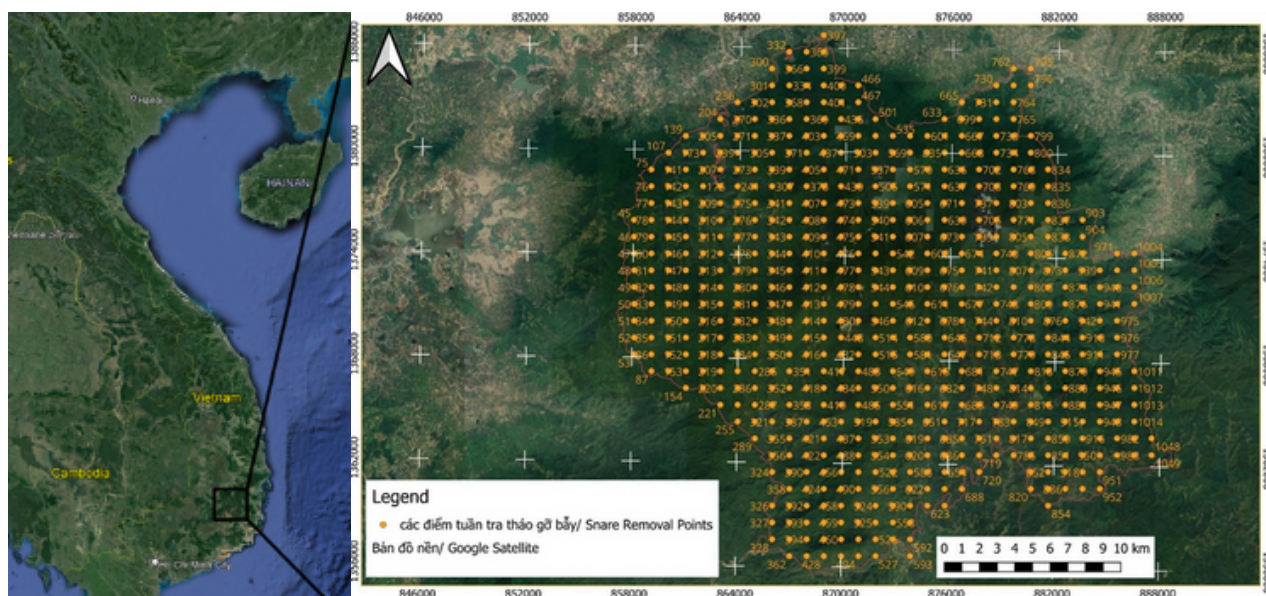
PHƯƠNG PHÁP

Ngày tháng và địa điểm

Các cuộc tuần tra diễn ra hàng tháng từ ngày 01 tháng 5 năm 2023 đến ngày 31 tháng 5 năm 2024.

Khu vực sinh thái Trường Sơn của Việt Nam và Lào là một điểm nóng đa dạng sinh học toàn cầu với mức độ đặc hữu loài cao nhất được tìm thấy ở bất kỳ khu vực nào. Các loài đặc hữu nơi đây là kho báu của nền đa dạng sinh học toàn cầu và là một phần quan trọng của di sản sinh học văn hóa của khu vực - đặc biệt là ở Việt Nam.

Vườn quốc gia Chư Yang Sin (VQG CYS) nằm ở tỉnh Đắk Lắk, Tây Nguyên, là một trong những nơi có mật độ đa dạng sinh học cao nhất và là khu vực ưu tiên bảo tồn tại Việt Nam. Vườn cũng được coi là trung tâm của hệ sinh thái khu vực, giáp với Vườn quốc gia Bidoup Núi Bà và hai khu bảo tồn thiên nhiên khác. Nơi đây được các nhà khoa học đánh giá là một trong bốn trung tâm đa dạng sinh học chính của Việt Nam.

Hình 1: Bản đồ thể hiện vị trí VQG Chư Yang Sin, với 664 điểm mục tiêu nằm trong các ô tiêu chuẩn

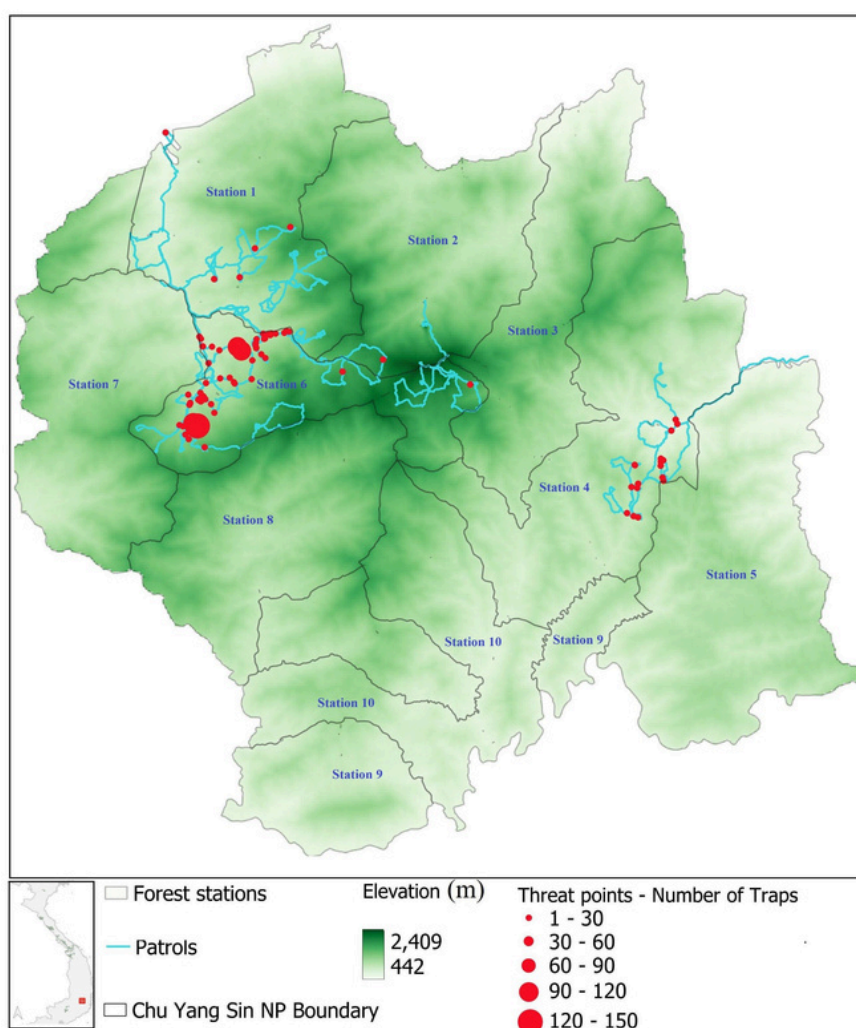
Tuần tra

Khoảng 60.000 ha của Vườn quốc gia Chư Yang Sin (VQG CYS) được chia thành các ô vuông 1km². Mỗi tháng, Đội Bảo tồn Cộng đồng (CCT) lập kế hoạch và tuần tra ít nhất 3 - 5 điểm trung tâm của mỗi ô vuông trong vòng 12 ngày, tùy thuộc vào độ khó của địa hình và điều kiện thời tiết. CCT được trang bị GPS cầm tay và SMART Mobiles.

Điểm trung tâm của ô vuông là điểm mục tiêu. Khi CCT đến điểm mục tiêu, họ sẽ rà soát, tìm kiếm kỹ lưỡng các bẫy và trại trong bán kính 150m. Đội sẽ ghi lại tọa độ, chụp ảnh, xác định loại bẫy/trại được tìm thấy và nhập số liệu trực tiếp trên SMART Mobile.

Đội cũng ghi lại dấu vết động vật, chẳng hạn như dấu chân, phân, xác chết, v.v. nếu được tìm thấy. Có hai loại dữ liệu được ghi lại: i) Bẫy và trại được tìm thấy trên đường đến điểm mục tiêu và ii) Bẫy và trại được tìm thấy tại điểm mục tiêu.

Nếu gặp người dân trong khu vực được bảo vệ, đội sẽ nhắc nhở, yêu cầu người dân rời khỏi khu vực. Nếu gặp hoặc phát hiện dấu vết lâm tặc, đội sẽ yêu cầu hỗ trợ từ ban quản lý vườn quốc gia. Không thành viên nào của CCT được trang bị vũ khí, kể cả hai kiểm lâm tham gia trong đội.

Hình 2: Bản đồ Vườn Quốc Gia Chư Yang Sin, cho thấy mật độ bẫy tại các trạm đã khảo sát và tuyến đường tuần tra

LÁN TRẠI & BÃY THÚ

Tổng cộng 818,1 km đường rừng đã được tuần tra trong 4.540,3 giờ công, từ ngày 1 tháng 5 năm 2023 đến ngày 31 tháng 5 năm 2024.

Tổng cộng 165 trại săn bắt trái phép đã được phát hiện và loại bỏ, trong đó 73 lán trại (44,2%) được phát hiện trên đường đến các

điểm mục tiêu; 92 lán trại (55,8%) được phát hiện tại các điểm mục tiêu.

Phần lớn các bẫy được phát hiện gần các khu dân cư, trong và xung quanh khu vực Yang Mao, và gần khu vực xây dựng đường Đông Trường Sơn (Hình 4).

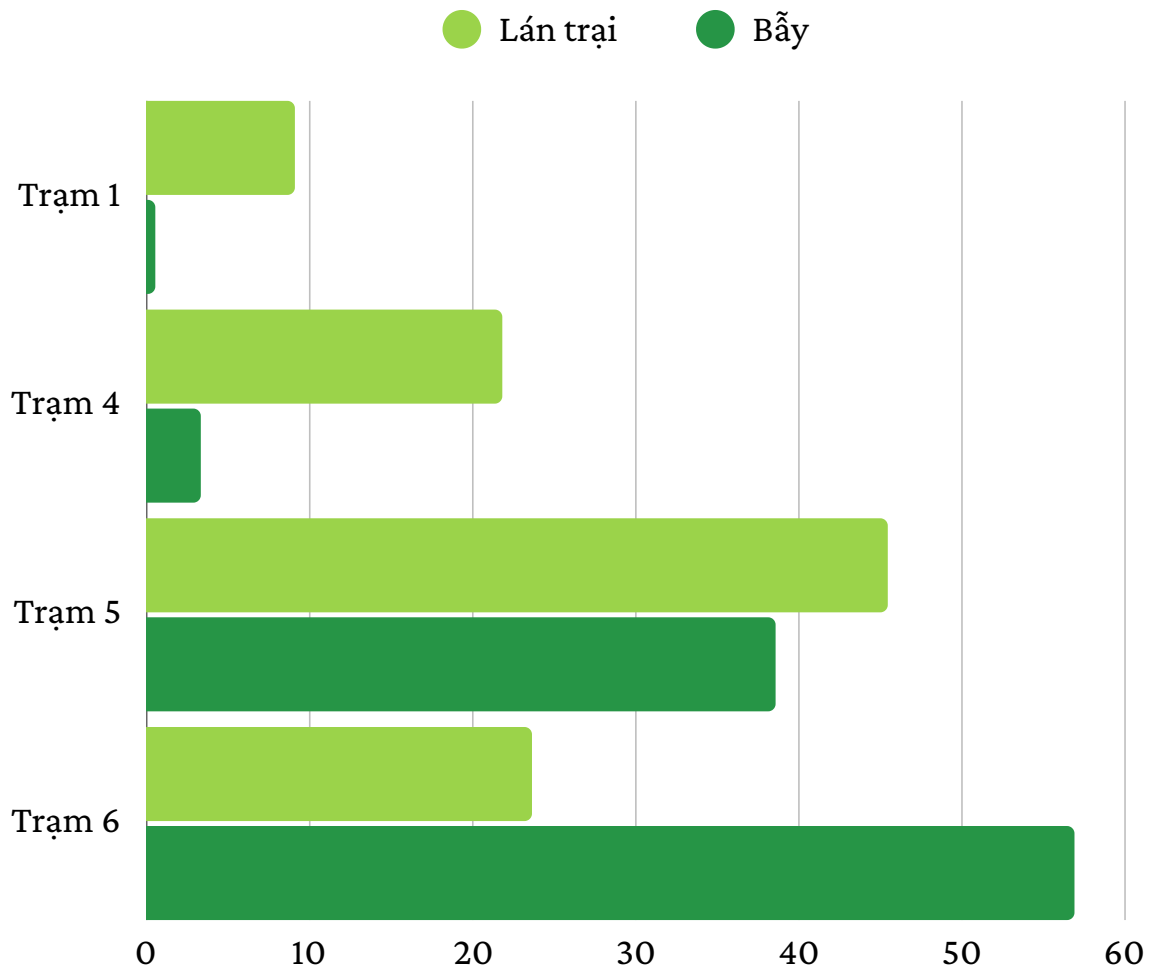

Hình 3: Ảnh hiện trường (a): Một cá thể chà vá chân đen (*Pygathrix nigripes*) bị dính bẫy dây. (b): CCT phát hiện lán trại bất hợp pháp được dựng bởi thợ săn. (c): Bẫy dây được tháo dỡ. (d): Bẫy dây và các loại dụng cụ săn bắt bị phát hiện và tịch thu.

Phân bố

Trong 12 tháng qua, Đội Bảo tồn Cộng đồng (CCT) đã tuần tra các khu vực dưới sự quản lý của 4 trạm kiểm lâm, cụ thể là trạm 1, 4, 5 và 6. Số lượng trại săn bắt trái phép được phát hiện cao nhất ở khu vực thuộc quản lý của trạm 5 (45,45%, n=75/165), tiếp theo là trạm 6 (23,63%, n=39/165), trạm 4 (21,81%, n=36/165) và trạm 1 (9,09%, n=15/165) (Biểu đồ 1)

Về số lượng bẫy, khu vực dưới sự quản lý của trạm 6 có mật độ bẫy cao nhất được phát hiện (56,93%, n=1916/3365), tiếp theo là trạm 5 (38,57%, n=1298/3365), trạm 4 (3,32%, n=112/3365) và trạm 1 (0,53%, n=18/3365).

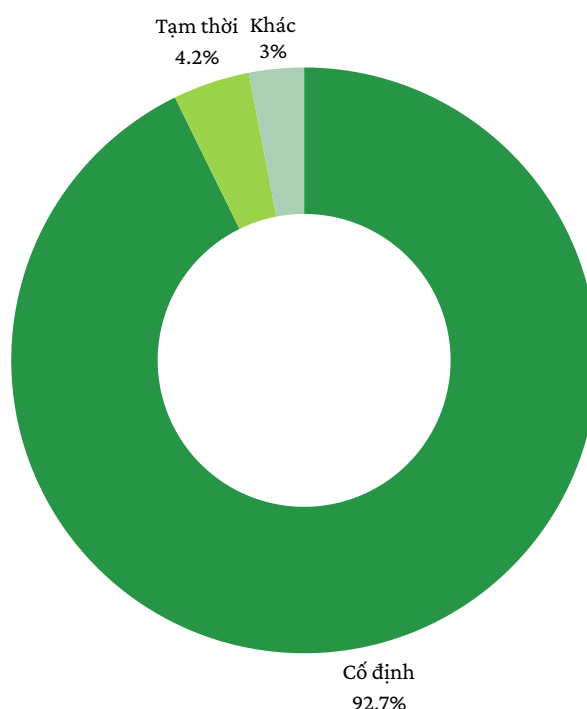

Biểu đồ 1: Sự phân bố về mật độ bẫy và lán trại tại các khu vực dưới sự quản lý của 4 trạm kiểm lâm tại VQG Chư Yang Sin

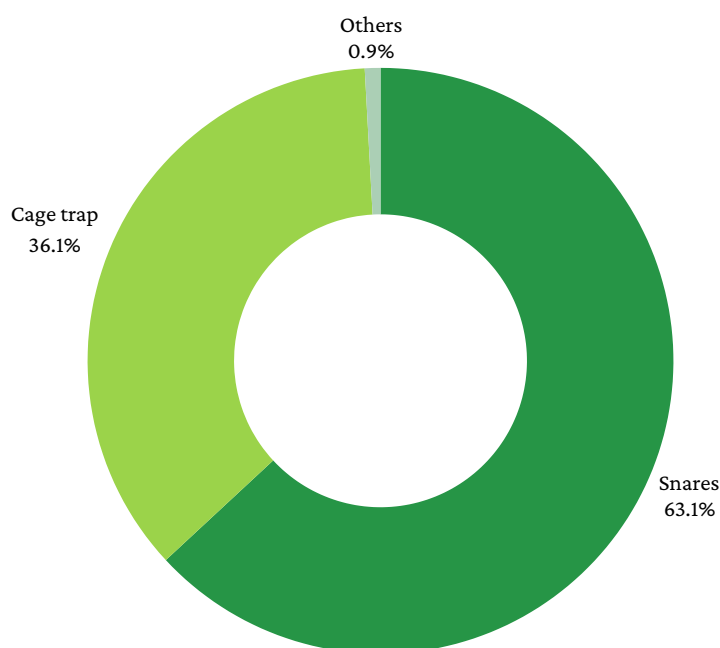
Các loại lán trại

Phần lớn các trại săn bắt trái phép được phát hiện trong khu vực tuần tra của CCT là các trại cố định (92,72%, n=153/165), tiếp theo là các trại tạm thời (4,24%, n=7). Các loại khác, chẳng hạn như các lều nhỏ được xây dựng trên thân cây lớn, cũng được phát hiện (3,03%, n=5).

Các trại cố định được xác định bởi kích thước, vật liệu và đôi khi là cơ sở vật chất của trại (ví dụ như khung gỗ cố định, mái che chắc chắn, v.v.), trong khi các trại tạm thời chủ yếu là các cọc đơn giản với lớp nhựa phủ trên.

Hình 4: Số lượng các lán trại khác nhau được phát hiện trong chuyến tuần tra.

Hình 5: Số lượng các loại bẫy khác nhau được phát hiện trong chuyến tuần tra

Các loại bẫy

Có 5 loại bẫy động vật khác nhau được phát hiện tại Vườn quốc gia Chư Yang Sin. Bẫy dây (63,09%, n=2123/3365) là loại bẫy được sử dụng thường xuyên nhất, chủ yếu được làm từ dây phanh xe đạp và các loại dây cáp khác. Bẫy lồng là loại bẫy phổ biến thứ hai (36,05%, n=1213/3365), tiếp theo là bẫy kẹp (0,54%, n=18/3365), bẫy sập (0,02%, n=7/3365) và bẫy cạm (0,02%, n=4/3365).

KẾT LUẬN & ĐỀ XUẤT

Nạn phá rừng và săn bắn vì mục đích thương mại đã được xác định là những mối đe dọa chính đối với sự sống còn của nhiều loài (Scotson et al., 2017; Crudge et al., 2019). Quỹ Quốc tế Bảo vệ Thiên nhiên (WWF) trong một báo cáo năm 2020 đã ước tính có hơn 12 triệu bẫy săn trên khắp các khu vực bảo vệ ở Việt Nam, Lào và Campuchia, gọi đó là “cuộc khủng hoảng bẫy”.

Việc sử dụng bẫy dây trên diện rộng với số lượng lớn không chỉ đe dọa các loài đang cực kỳ nguy cấp trong khu vực, mà còn nhiều loài khác cùng chia sẻ môi trường sống.

Số lượng lớn các lều lán của thợ săn bắt trái phép được dựng cố định cho thấy một thực tế đáng lo ngại, rằng những kẻ săn trộm dành thời gian dài và/hoặc săn bắn thường xuyên trong VQG CYS. Tuy nhiên, số lượng đối tượng bị lực lượng chức năng phát hiện và xử lý còn khiêm tốn, chưa phản ánh đúng thực trạng. Điều này hoàn toàn có thể lý giải do Vườn đang bị thiếu nhân lực trầm trọng, với diện tích gần 60,000 ha nhưng chỉ với khoảng 100 cán bộ kiểm lâm thường trực tại các trạm, có nghĩa 1 cán bộ phải chịu trách nhiệm bảo vệ gần 60ha rừng.

Số lượng lớn bẫy và các lán trại săn bắt trái phép trong 12 tháng tuần tra đầu tiên của chúng tôi cho thấy săn bắn, bẫy bắt là áp lực rất lớn lên sự sinh tồn của các loài đang bị đe dọa và hệ sinh thái mong manh của VQG CYS.

Dựa trên những số liệu trên, chúng tôi có những đề xuất sau:

- Tăng cường nỗ lực tuần tra, đặc biệt là trong các giai đoạn săn bắt cao điểm (ví dụ như mùa mưa);
- Áp dụng khoa học công nghệ trong bảo tồn, tối thiểu phải áp dụng ứng dụng bảo tồn SMART để quản lý hiệu quả;
- Tăng cường nhân lực tuần tra, tận dụng người dân địa phương và người dân nhận khoán trong việc tuần tra rừng;
- Nâng cao nhận thức của cộng đồng địa phương về luật pháp và thực thi bảo vệ động vật hoang dã;
- Chia sẻ tin tức, đặc biệt là các vụ truy tố, với cộng đồng địa phương như một công cụ để ngăn chặn tội phạm;
- Hợp tác với các tổ chức nghiên cứu để xác định các khu vực đa dạng sinh học quan trọng trong công viên nhằm tạo ra các khu vực anti-poaching zones;
- Cung cấp các hoạt động giáo dục cho trẻ em và thanh thiếu niên trong khu vực vùng đệm để tham gia tích cực vào việc bảo tồn thiên nhiên.

TRÍCH DẪN

Crudge, B., Lees, C., Hunt, M., Steinmetz, R., Fredriksson, G., & Garshelis, D. (Eds.). 2019. Sun bears: Global status review & conservation action plan, 2019-2028. IUCN SSC Bear Specialist Group / IUCN SSC Conservation Planning Specialist Group / Free the Bears / TRAFFIC

Scotson, L., Fredriksson, G., Ngoprasert, D., Wong, W-M., Fieberg, J. 2017. Projecting range-wide sun bear population trends using tree cover and camera-trap bycatch data. PLOS ONE

Gray, T,H,E., Hughes, A., Laurance, W.F et al. 2018. The wildlife snaring crisis: an insidious and pervasive threat to biodiversity in Southeast Asia. Biodiversity and Conservation 27(160498)

JUNE 2024

LỜI CẢM ƠN

Xin gửi lời cảm ơn đến anh Lê Duy - người đã hỗ trợ tư vấn chuyên môn cho hoạt động này.

Chúng tôi cũng muốn gửi lời cảm ơn đến cộng đồng đã quyên góp, hỗ trợ để hoạt động tuần tra được diễn ra trong 4 tháng đầu năm 2024, và cảm ơn nhà tài trợ Quỹ Bảo Tồn Động Thực Vật Việt Nam đã tài trợ dự án từ tháng 5 năm 2024.

Liên hệ

WildAct Vietnam
26 TT26 Khu Đô Thị Văn Phú
Hà Đông, Hà Nội

+84 334 509 868
info@wildact-vn.org
www.wildact-vn.org

Số đăng ký: A-1357